

Oponentský posudek na diplomovou (rigorózní) práci Mgr. Aleše Hradila:

Nabytí od neoprávněného

1. Téma předložené práce je aktuální a to vzhledem k následujícím skutečnostem. Občanský zákoník č. 89/2012 obsahuje relativně ucelenou úpravu nabytí od neoprávněného a odstranil tak dosavadní stav roztržičnosti, resp. dvojkolejnosti této úpravy. Z hlediska novosti zvoleného tématu lze říci, že se jedná v soukromém právu o téma tradiční. Nabytí od neoprávněného (nevlastníka) je nejen teoretickým, ale především praktickým problémem, který se v právu vyskytuje již od dob římského práva. Z hlediska konkrétní právní úpravy se vždy jedná o různě zdařilý kompromis mezi Ulpianovou regulí *Nemo plus iuris transferre potest, quam ipse habet* (D 50, 17, 54) a ochranou poctivého nabyvatele. Absolutní příklon k ochraně původního vlastníka vyjádřený shora citovanou regulí, nebo naopak poctivého nabyvatele působí v právním životě problémy a narušuje právní jistotu. Nalézt vhodné řešení je proto velice obtížné. Zpracování tohoto tématu nejen z hlediska čistě pozitivistického rozboru současné úpravy, tak lze jen uvítat.

2. Náročnost zpracování předložené práce plně koreluje s jejím pojetím. Autor byl nucen prostudovat a zpracovat velké množství vstupních informací (pracuje s právními předpisy, literaturou, internetovými zdroji a judikaturou). Vedle domácích zdrojů, jsou využity též zdroje zahraniční. V práci bylo vedle standardních interpretačních metod využito též metody historické a komparativní (komparace s právní úpravou italskou a portugalskou), kdy právě tato má významný prvek demonstrativní, jakožto porovnání převažující ochrany poctivého nabyvatele (italská právní úprava) oproti respektování zásady *Nemo plus iuris transfere potest* (portugalská právní úprava). Mgr. Hradil navíc komparoval s úpravou v DCFR. Výsledkem autorovy snahy však není pouhá rešerše ve smyslu pozitivistické a historické kompilace, ale také kritické hodnocení, kladení si otázek a hledání odpovědí. Závěry uvedené v práci mají dostatečnou oporu v hojně využitě domácí i zahraniční literatuře a judikatuře, která je řádně citována. Bylo použito 71 literárních – monografie, komentáře, slovníky a 19 internetových zdrojů, seznam použité judikatury obsahuje 49 rozhodnutí). Mimořádně rozsáhlý poznámkový aparát tak čítá 322 poznámek pod čarou.

3. Předložená diplomová práce je vedle úvodu a závěru přehledně rozčleněna do pěti kapitol: **1. Obecné výklady, definice pojmů, 2. Historický exkurs, 3. Úprava účinná do 31. 12. 2013, 4. Úprava účinná od 1. 1. 2014, 5. Komparace se zahraniční právní úpravou.** Tyto kapitoly jsou dále dekadicky členěny do kratších partií. Obsah práce přesně sleduje formální rozčlenění. Autor se drží zvoleného tématu, a pokud přesahuje do tématu souvisejícího, činí

tak proporcionálně, s logickým a věcným zdůvodněním. Předložená práce má vnitřně propojenou a ucelenou systematiku. Autor vždy přechází od obecnějších témat k tématům speciálním.

4. Práci je nutno charakterizovat jako zdařilé zpracování zvoleného tématu postaveném na výkladu počínajícím elementárními pojmy pro danou problematiku (vlastnické právo, dobrá víra, zásada *nemo plus iuris*, střet ochrany vlastnictví a dobré víry). Autor se přiklání k tradičnímu a správnému teoretickému závěru, že nabytí od neoprávněného (nevlastníka) je nabytím originárním, přičemž i tento názor zdůvodňuje odkazem na názory významných civilistů (Š. Luby, A. Randa, E. Tilsch, F. Rouček a J. Sedláček str. 11, neopomíjí však ani opačné stanovisko L. Muzikáře str. 10).

Dále navazuje vývojová část, kde autor správně začíná výklad římským právem. Poukazuje na fakt, že ani tento právní systém zásadu *nemo plus iuris* nedodržel zcela a respektoval některé výjimky (str. 17). V následném výkladu se autor neomezil na pouhé historizování ohledně kodifikací 19. století, ale předkládá čtenáři právně-filosofické aspekty, které vedly ke koncepci konkrétních právních úprav. Staví vedle sebe úpravu v Code Civil, v ABGB, a BGB. Tímto demonstruje cesty, kterými bylo možné dosáhnout obdobného cíle.

V historickém exkurzu autor pracuje s vývojem československého práva po roce 1918 (str. 24 – 30, opomenut není ani vládní návrh z roku 1937). Zvolenou problematikou se zabývá v rámci úpravy jednotlivých občanských zákoníků (1950, 1964). Rozsah i hloubka rozboru narůstají směrem k výkladu současné právní úpravy.

V rámci třetí kapitoly systematicky rozebírá dvoukolejnost předchozí právní úpravy – občanskoprávní a obchodněprávní režim.

Při rozboru občanskoprávního režimu Mgr. Hradil uvádí další příklady prolomení zásady *nemo plus iuris* v občanskoprávní oblasti (kapitola 3. 1. 2 str. 32 – 33). V obchodněprávním režimu svoji pozornost zaměřuje na znění § 446, novelu č. 370/2000 Sb., neopomíjí však ani problematiku tzv. fakultativních obchodů (str. 35). Shodně s výkladem občanskoprávního režimu i zde uvádí další příklady prolomení zásady *nemo plus iuris* (kapitola 3. 2. 2).

Tuto část autor vhodně uzavírá rozbohem možnosti nabytí nemovitosti od neoprávněného. Do detailu zde pracuje s protichůdnou judikaturou Ústavního a Nejvyššího soudu a to až do dubna loňského roku (str. 38 – 43).

Použitelnosti předchozí úpravy a judikatury věnuje kapitolu 3. 4.

5. Těžištěm práce je však kapitola čtvrtá, kde autor detailně shrnuje současné poznatky o nabytí od neoprávněného, které navíc proporcionálně doplňuje vhodně zařazenou partií o veřejných seznamech a stěžejní zásadou materiální publicity. Před závěrečnou komparací je zařazen rozbor dalších případů nabytí od neoprávněného v občanském zákoníku. V rozboru současné úpravy diplomant prokázal velké znalosti názorových a argumentačních proudů.

Reflektuje rozdíl mezi nevládníkem a neoprávněným, při výkladu jednotlivých ustanovení neopomíjí rozdíly mezi věcmi, které lze takto nabýt (movité § 1111, *použité movité věci* 1110, věci neevidované ve veřejném seznamu).

Do popředí staví jednak obecnější pohledy (široké pojetí věci, nehmotnou věc, použitelnost úpravy pro pohledávku, otázku smluvních typů, úplatnosti nabývacího titulu, konsensuální princip, dobrou víru).

Autor se prioritně zabývá zněním § 1111 jako generální skutkovou podstatou nabytí od neoprávněného, kde správně poukazuje na prokazování dobré víry nabyvatelem a dospívá k závěru, že český právní řád nevylučuje možnost nabýt od neoprávněného věci ztracené či pozbyté činem povahy úmyslného trestného činu. Kvituje správný směr nové úpravy, ale nepřejímá jej bez výhrad. Ve výkladu k ustanovení § 1111 si klade otázku absence lhůty ve srovnání s § 1110, dále se zabývá otázkou právní jistoty (str. 53).

Precizní je rozbor jednotlivých privilegovaných podstat podle § 1109, kterému jsou věnovány str. 54 – 60. V rámci této pasáže se autor kriticky staví k takové presumpci dobré víry, která by na nabyvatele nekladla žádné nároky, reflektuje i terminologickou změnu „neoprávněný“ versus „nepravý dědic.“ Logicky navazuje rozbor § 1113.

Samostatnou podkapitolu věnuje též problematice nabytí použitých movitých věcí od podnikatele (§ 1110).

V konsekvencích § 1112 je poukazováno na absurdní dopady čistě gramatického výkladu (nemožnost nabytí věci původním vlastníkem, doktrína automatického návratu vlastnictví str. 64).

Lze shrnout, že v této ústřední partii autor dochází k závěrům, které lze charakterizovat jako správné z hlediska současného poznání. Polemizuje zde s některými závěry komentářové literatury a možná řešení *de lege ferenda* hledá i v pracích, které vznikly ještě v samotném průběhu rekodifikace.

Přehledný je výklad o veřejných seznamech a zásadě materiální publicity, kdy tuto demonstruje na příkladu nejčastějším a nejdůležitějším – katastru nemovitostí. Autor zde proporcionálně zapracoval problematiku poznámky rozepře a spornosti (str. 70 - 72).

Výklad nabytí od neoprávněného je kompletně doplněn ještě dalšími případy tohoto způsobu nabytí v občanském zákoníku (kapitola 4. 3.) a hodnocením právní úpravy nabytí od neoprávněného v občanském zákoníku.

Přínosem je komparace s některými zahraničními úpravami. Záměrně a správně byly zvoleny úprava italská jako úprava reprezentující ochranu poctivého nabyvatele a naproti tomu úprava portugalská chránící původního vlastníka ve smyslu zásady *nemo plus iuris*. Vedle těchto dvou úprav autor komparoval též s DCFR.

Cíl práce vymezený na str. 5 byl splněn. Mgr. Aleš Hradil prokázal schopnost samostatně a tvůrčím způsobem pracovat a také hlubokou znalost zvolené problematiky.

6. Kladem předložené práce je též její formální zpracování (nosné myšlenky jsou zdůrazněné tučným písmem). Autor píše srozumitelně a čtivě. Text má vysokou stylistickou úroveň. Stejně je možné charakterizovat grafickou úpravu. Hloubka provedené analýzy je dostatečná a napříč prací konstantní.

7. K práci lze mít tyto připomínky. Po formální stránce je možné vytknout ojedinělé nedostatky: na str. 11 K. Randa místo A. Randa, na str. 18 se „nejprve nabyvateli“, na str. 40 „čtvrtým, resp. Druhým“, na str. 43 poslední odstavec a nabyvatel po 1. lednu 2014 skutečně chybí slovo „nabyde“ vlastnické právo.

Výtku lze mít i k rozsahu práce. Tato má celkově 103 stran, ale vlastního textu je, počítáno podle značení stránek, méně než 100 stran.

Pro úplnost výkladu na str. 73 a 74 by bylo vhodné rozvést výklad § 3058 odst. 2. Dobrá víra nabyvatele pozemku v to, že stavba na pozemku stojící, je součástí tohoto pozemku, se nebude týkat všech staveb, ale jak uvádí důvodová zpráva i samotný komentář, jen staveb neevidovaných v katastru. (Richter, Spáčil in Spáčil J. a kol. Věcná práva, Občanský zákoník III, Věcná práva (§ 976 -1474). Komentář 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1237).

Předloženou diplomovou práci doporučuji uznat jako práci rigorózní. Práci doporučuji k ústní obhajobě v rigorózním řízení, v rámci které se Mgr. Aleš Hradil zaměří na otázku nabytí věci za „jiných okolností“ ve smyslu § 1111.

V Praze 16. 7. 2015

JUDr. et MUDr. Alexandr Thöndel, Ph.D.

Oponent práce